

הידושיו של מקרא

פרשת בשלח

עוד קשה למה כאן נקט הכתוב ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה, ואילו בשירה לקמן מצינו איפכא ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, ומאי שנא.

ואולי יש לומר דעיקר מה שזכו שיבקע הים היה על ידי שהאמינו בה' ונסעו בתוך הים הגם דעדיין לא נבקע, וכפי שביאר רש"י הק' לעיל על הא דאמר הכתוב דבר אל בני ישראל ויסעו, דיש להם ליסע והים לא יעמוד בפניהם דכדאי זכות אבותיהם והאמונה שהאמינו בי לקרוע להם הים, עכ"ד, רק דכדאי שיהא להם זכות גדול יותר במה שיאמינו ויסעו הגם דלא נבקע הים עדיין, לכך במה שנטה משה ידו על הים לא גרם לבקעו, אלא אדרבא גרם בזה שיהא הים סוער ביותר, ומ"מ היו ישראל מאמינים כ"כ עד שאפי' בראותם כן לא חששו והלכו בתוך הים, ובאמת לא מיד היה להם עוז לילך בים הסוער, ולכך היה כל הלילה כן, עד שעזרו עוז בעצמם ויבואו בתוך הים, ובזה שבאו אל הים בכך ויבקעו הים.

וממילא בזה ניחא למה אמר שם הכתוב מה תצעק אלי, דלכאורה אם קיבל משה הוראה נטה ידך על הים למה אמר לו הקב"ה מה תצעק, הרי בלא זה לא היה מקבל הוראה זו ולא היה הים נבקע, אלא דבאמת קריעת הים נעשה ע"י האמונה ושנסעו לתוך הים וכדאמר ויסעו, ולא היה צורך בצעקה זו כלל, דבלא זה ג"כ היה

ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם אם הים לחרבה ויבקעו המים: ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם (יד, כא כב). בפשיטות מדברי הכתוב כאן משמע שאחר שויט משה את ידו על הים לא נבקעו המים מיד, אלא היה הים סוער ביותר ע"י רוח קדים עזה כל הלילה, ורק אחר כל זה ויבקעו המים, ורק אחר שנבקעו המים ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה.

וצריך ביאור, דהרי לעיל אמר הכתוב דבר אל בני ישראל ויסעו דהיינו מיד, ורק אחר שיסעו אמר לו הקב"ה ועתה הרם את מטך ובזה יהא הים נבקע, וכדפירש שם בשפתי חכמים דבלא שיסעו לא יועיל מה שירים משה את מטהו על הים, וממילא משמע דמיד אמר להם ליסוע בתוך הים ובכך תיבקע, ואילו כאן מצינו דכלל לא מיד נבקע הים, והיה כל הלילה סוער עד שנבקע ורק אח"כ באו ישראל בתוכו.

עוד צריך ביאור האידך נבקע הים, דכאן כתיב ויט משה את ידו והיינו דבקע הים בידו לבד, ואילו לעיל כתיב הרם את מטך ונטה ידך על הים, דהיינו על ידי המטה, וגם שם כבר קשה מהו הכפל של מטך וידך, אבל מ"מ כאן קשה יותר דכלל לא הוזכר המטה.

הים נבקע מכוח אמונתם, ומה שאמר לו הקב"ה למשה נטה ירך על הים זה היה לנסותם ולהגדיל שכרם של ישראל באמונתם בו, שהוא גרם לים לסעור ביור ולא לבקעו, והם בנסעם בקעהו.

ובזה גם ניחא למה אמר כאן הכתוב ויבואו בתוך הים ורק אח"כ ביבשה, והיינו דביאתם היתה לתוך הים ממש, ומכך שבאו נעשה יבשה, דבזה ניחא הסדר כפי שהיה במציאות, דבכך גם מודגש גדולתם של ישראל שבאו בתוך הים קודם שנבקע, ומשא"כ גבי השירה אמרינן איפכא ביבשה בתוך הים, דשם רצה הכתוב להדגיש גודל הנס דהיה להם יבשה בתוך הים.

ומה דכאן כתיב ויש משה את ידו, ואילו לעיל כתיב הרים את מטך ונטה את ירך, עיין בכלי יקר שם דביאר דהרים היינו לשון סילוק דבעינן לסלק מכאן המטה ודי לנטות את ידו בלא המטה על הים, והוא שם ביאר דזה היה משום דהיו המצרים אומרים דכל המופתים שעשה משה היה מכוח המטה, ולכך כאן היה זה בלא מטה כלל, ולמה דווקא ביציאת מצרים הראם כן משום דבו נאמר את היד הגדולה, והיינו דעשה כן הקב"ה בכל היד ולכך גם הנטיה של משה היה בידו, ומשא"כ בשאר המכות דכתיב בהם אצבע אלקים מטה דומה לאצבע ולכך נעשו בו.

מ"מ לדברינו יש לבאר ע"פ זה ולומר דלכך כאן הוי סילוק של המטה כדי שהכל יראו דמכוח אמונתם של ישראל בזה נבקע הים ולא מכוח המטה, וגם היד שנטה משה לא בא כלל לבקע הים אלא היה לעשות הים סוער שבכך הגדיל הניסיון של ישראל וגודל אמונתם, ולכך דווקא גבי קריעת ים

סוף נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו, דבו הוכח ונראה לעין כל גודל אמונתם.

ובענין זה שמעתי מדודי זקני הגאון ר' דוד ברנד שליט"א מה שמסופר על אחד משרי המלוכה ממדינת רוסיה בימיו של הגר"א מוילנא, שמצא יהלום מיוחד במינו ולא נמצא איש אשר ידע להבין אל שוויה וטיבה, וניסה לחפש בכל מדינתו חכם אחד שידע לומר שוויה וטיבה, ולא נמצא אחד כזה שיבין בה, וכך נשלחה היהלום לעוד מדינות לחפש מי שכן יבין ביהלום מיוחד זה, ואמרו לו שודאי אצל היהודים ימצא מי שיוכל להבין בה, כיון שחכמים הם עד מאוד, וכך היה שהלך אצל אחד מראשי המשכילים בעת ההוא לשאול לו מה טיבה של אותו יהלום, והוא שלא ידע ולא הבין מאומה בדבר שלחם לילך אצל הגאון מוילנא לשאול לו הדבר, והוא עשה כן שהיה בטוח שלא ידע הגאון לבאר הדבר ובכך יתבזה שמו מה שנתפרסם כגאון גדול.

והלך השר ההוא אל הגאון לשואלו על היהלום ומצאו לגאון בעת לימודו, אמר להם דאינו מבין בדבר אבל עכשיו הוא בעת לימודו שישאירו אצלו היהלום ואחר גמר לימודו יבדוק הדבר ואולי ידע מה להשיבם, והנה גמר הגאון לימודו ורצה לבדוק היהלום ואיננו, נאבד היהלום ולא ידעו מה יעשו האיך ומה יאמרו לשר ההוא על היהלום שהביא, וחיפשו בכל הבית עד שמצאו הגאון בתוך כוס מים וראה איך שהיהלום חילק המים לב' הצדדים, ממש כמו שמצינו בקריאת ים סוף.

מיד נזכר הגאון שאבן הסנפיריון כך מעשהו שמחלק כל דבר אפי' המים שסביבותיו, מיד שלח לשר ההוא את היהלום וטיבו

שהוא אבן הסנפיריון שמחלק כל דבר ושוויה גדול עד מאוד, שמח השר ההוא על שמצא מיכו של היהלום ונתפרסם בכל הארץ גדול גאונותו של הגאון מוילנא.

מה עשה המשכיל ההוא, שמע הדבר והלך אצל הגאון ובא ושאלו מניין לך דסנפיריון הוא, ואמר לו הגאון דמצינו דבמטה של משה רבינו היה סנפיריון מודבק לו, ומשם ידע כוחה וטיבה, מיד קינטר המשכיל ואמר א"כ מה היה גדול הנם של קריעת ים סוף שקרעו משה לב' חלקים, הרי הרם את מטך ונטה את ידך על הים כתיב, דממילא כל המופת היה מכוח הסנפיריון ולא נם גדול היה שם.

מיד תירץ לו הגאון ואמר דאדרבא הרם את מטך היינו סילוק וכדביארנו בשם הכלי יקר, ובאמת לזה אמר לו הקב"ה לסלק המטה כדי שלא יאמרו שמכוח הסנפיריון נבקע הים, אלא ויט משה את ידו לבדה בלא המטה ומ"מ נעשה הנם ונבקע הים, וכדי להוציא מלעזם של המשכילים.

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום (טז, ח).
צריך ביאור בפסוק זה מה רצה הכתוב לומר, דמה כוונתו במה דיכינו את אשר יביאו, וכי בכל יום לא היו מכינים את אשר הביאו. ואם תאמר דכוונת הכתוב דיכינו את כל אשר יביאו, ושלא יכינו רק חצי ויניחו השאר לשבת, א"כ יקשה המשך הכתוב איך שייך שוהיה משנה על אשר ילקטו יום יום, הרי אם הכינו הכל לא יהא עוד משנה, ואם יש משנה לא הכינו את כל אשר יביאו. ובאמת גם לקמן אמרו את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת העודף הניחו לכם למשמרת עד הבוקר, משמע דלא היו מכינים הכל.

עוד צריך ביאור מה ענין מה שהכינו את אשר יביאו לזה שהיה משנה על אשר ילקטו יום יום.

ויש לומר דכוונת הכתוב לומר דמה שהם רגילים להכין בכל יום וממה שיביאו בכל יום, כך עתה יש להם להכין כהרגלם, ואין להם לדאוג שלא ישאר לשבת, כיון שהיה משנה על אשר ילקטו יום יום, וממילא ניהא דלא היו מכינים כל אשר יביאו עכשיו אלא מה שרגילים להביא בכל יום דהיינו עומר אחד, דממילא לכך היה משנה ונשאר למחר.

אבל עיין ברש"י הק' לקמן על הא דכתיב אשר תאפו אפו דביאר שכל מה שאתם רוצים לאפות בתנור אפו היום הכל לשני ימים, משמע דלא היו מניחים המשנה אלא הכל מכינים, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מה הוא דאמר הכתוב כאן והיה משנה והיינו אחר שהכינו אשר יביאו שיהא נשאר משנה.

ואולי יש לומר דבאמת הכל היו מכינים ושל שני הימים, וזהו והכינו את אשר יביאו היינו כל מה שיביאו או רובו, ומה דאמר הכתוב והיה משנה היינו שיספיק מה שהכינו לשני הימים ולא רק ליום אחד, כיון שהיה משנה על אשר ילקטו, דלכך יהא בזה גם די לצורכי שבת.

ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאנהו בשדה (טז, כה). צריך ביאור למה כפל הכתוב ג' פעמים לומר היום, דלמה לא די לומר אכלהו היום כי שבת הוא לה' ולא תמצאנהו בשדה, ומה ההדגש כאן בתיבת היום.

חידושו

בשלה

של מקרא

ועיין ברש"י הק' שהביא מן המכילתא שהיו כאן ג' שאלות ותשובות של ישראל ומשה, דממילא לפי זה ניהא דכל היום הוא בתשובה אחרת על שאלה אחרת, אבל עדיין דוחק הוא למה היה לכתוב למיכתב הכי.

ראש השנה לעניין המזונות, דהרי כל מזונותיו קצובים חוץ משל שבתות ויו"ט, דאצלו איכא שפע מיוחד, וכפי שאמרו חז"ל לוו עלי ואני אשלם, דממילא בו לא נאמר הכלל של אכלהו היום, וזהו היום לה' היינו לוו עלי.

ואולי יש לומר דהיום הוא רומז לראש השנה וכדאומרים בו היום הרת עולם, וכידוע מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, דכל ההשפעות של מזונות כל השנה בראש השנה באה לו, דממילא זה אומר הכתוב אכלהו היום, דכל דבר מזונות הבא לכם אין לכם לשומרו לאח"כ, דהרי בראש השנה כבר הוקצב לכם מזונות לכל יום, דממילא יש לכם לאכול כל דבר מיד ואין לדאוג לעתיד מה יהא לאכול אח"כ, וזהו עניינו של המן שאיש אל יותר ממנו עד בוקר.

ובענין זה ממשיך הכתוב ואומר היום לא תמצאהו בשדה, שלא תחשבו שהמזונות של אדם דהיינו היום שרומזו על ראש השנה תמצאהו בשדה, היינו לפי הפעולות שתעבדו ותזרעו בשדה וכדומה יהא לכם מזונות, דבאמת השפע אינו מן השדה או מפעולות שתעשו, אלא מן ראש השנה הוא כבר קצוב ועומד.

ואם תשאל א"כ למה של שבת כן יש להניח למשמרת למחר הרי מזונותיו קצובים ויהא לו ממילא, על זה אומר הכתוב כי שבת היום דשבת יש לו גם בחינה של

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי, קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות למס' פאלפון
0533132203 או למייל sh0533132203@gmail.com